

GLASNIK

SLOVENSKEGA ETNOGRAFSKEGA DRUŠTVA

Leto III.

1960/61

Št. 1

Narodopisni krožek na naši šoli

Pismo

Na šoli v Šmartnem pod Šmarno goro smo zbrali krožek narodopiscev že leta 1954. Začeli smo v zvezi z likovnim poukom; v takrat veljavnem učnem načrtu je bilo poudarjeno, da morajo učenci spoznati ljudske — oziroma kot še sedaj radi rečemo — narodne okraske. To je bilo lahko napisati v učni načrt, teže izpeljati. Težava je bila in je v tem, ker za to nimamo priročne literature, tista, ki je na voljo, pa mnogokrat kaže vsiljivo mnogo navlake, ki ima bore malo skupnega z resničnim ljudskim okrasom. Namreč, večina ohranjenih predmetov z okraski izvira iz tistih dob, ko je naše preprosto ljudstvo malo samostojno sodelovalo pri okraševanju svojih predmetov. Takrat so se že zgledovali predvsem po vzorih, ki so jih imeli v svojih stanovanjih pomeščanjeni krogi. Iz teh ohranjenih primerov izhajajo po večini sedaj dostopne objavljene zbirke z upodobitvami takih okrasov. Zaradi tega so vse te zbirke vzgojno malo uporabne.

To nas je sililo začeti znova. Začeli smo s predavanji oziroma z razgovori, kjer so učenci s pomočjo besede in slik z uporabo episkopa spoznali najprej splošno svet našega narodopisnega bogastva, ne glede na posebne zvrsti. Kmalu potem smo prešli na zgolj likovno narodopisno tvorivo. Da bi snov čimbolj poglobili, smo z mladimi narodopisci obiskali razne zbirke predmetov z okraski v ljubljanskem muzeju, pri Zadnikarju v Kamniku, v Prešernovi rojstni hiši, v novomeškem in zagrebškem muzeju. Takoj za tem smo se seznanili tudi s predmeti, ki s svojim kičastim okrasom za vsakim voglom vsiljujejo »naše ljudske okraske«. Seveda je bila potrebna pri tem mnogokatera beseda v analizo, zakaj tisti okraski niso ljudski oziroma narodni.

Takšni so bili naši prvi koraki. Šele od tukaj naprej smo dejanski uporabili likovno-vzgojne naloge za delovanje krožka narodopiscev. Za prijemljivi cilj smo si postavili risbe z ljudskimi okraski. Izhodišče za to smo si zožili s tem, da smo določili za prve risbe samo verne posnetke obstoječih okrasov na predmetih. To nas je napeljalo, da smo začeli brskati za takšnimi predmeti. Prvi najdeni predmeti so nas vzpodbudili k še

živahnejšemu delovanju. Pri tem smo čisto naravno trčili najprej na ljudske vezenine, poslikane skrinje in panjske končnice. S tem pa smo prišli naravnost v delo narodopisja, ki mora, preden začne proučevati katero stvar, zbrati vse, kar se da dobiti o tisti stvari. To je pa tudi najhvalečnejše torišče dela mladili narodopiscev, kajti poleg spoznavanja elementov narodopisja, je zbiranje in registriranje predmetov skoraj edino delo mladih narodopiscev.

Nadaljnja pot ni bila tako težavna. Potrebno je bilo le vzbuditi v učencih prepričanje, da se naše življenje ne razvija samo s predmeti, ki imajo prijemljivo, vidno obliko. Ko je bilo to živo v zavesti, smo krenili k zbiranju pripovedk in pesmi. Tu je bilo mnogo tvarine, še več pa izbiranja, kaj je pristno in kaj samo zavestno ali nezavestno posneto po že znanih, objavljenih stvareh. Pri tem ni bilo nenaavadno, da so mladi narodopisci hitro doumeli vse tisto, kar mora pravi zapisovalec upoštevati, ko zbira gradivo. Vedno manj je bilo zapisov, ki bi ne imeli poleg vsebine tudi vpisov, kje, pri kom, kdaj, kako in v kakšnih okolišnih so bili zapisi izdelani.

Od tu ni bilo daleč do zbiranja napevov nekaterih pesmi in iskanja plesov, ki jih ljudje še poznajo poleg sodobnih plesov. Pri tem delu pa so prišle na dan nove težave, kajti zapisovati napeve ali plese ni lahko in je v mnogih primerih sploh nemogoče delo za mlade narodopisce. Pač pa si lahko zapomnijo napev in povedo, kje je mogoče dobiti tistega, ki to zna. Zaradi pestrosti dela našega krožka smo vključili v naše delo tudi uporabo magnetofona in fotografske priprave z bliskovno lučjo. Še bolj se je ta panoga dela razmahnila, ko smo ustanovili lastno skupino pesalcev, ki je poskušala posnemati plese, katere so poznali samo nekateri starejši ljudje v našem okolju.

V skoraj šestletnem delovanju našega krožka narodopiscev smo imeli 11 predavanj in razgovorov narodopisne vsebine, obiskali smo muzeje v Ljubljani, Kamniku, Novem mestu in Zagrebu, ogledali smo si predmete v Prešernovi rojstni hiši v Vrbi, bili smo na 5 sprehodih po Ljubljani, kjer smo si ogledali po izložbah predmete z »narodnimi

V svoji samoti prebiram Vaš Glasnik in Slovenskega etnografa. Premalo vem, da bi lahko sodil, toda dozdeva se mi vendarle, da brez potrebe razpihujete vihar v kozarcu vode ali pa se po Prešernovo greste, »al prav se piše kaša ali kaša«, ko lomite kopja za etnografijo kot »historično vedo«. Mislim, da je povsem jasno, da etnograf brez historičnih virov ne more izhajati. Dočela zgrešeno bi pa bilo, ako bi zane-marjali terensko delo. Tu bi se pa vzdignili kot en mož mi vsi, ki »na terenu« živimo in imamo vsaj malce posluha za »narodske reči«. Človeku se srce trga, ko vidi, kako z našimi starimi lega v grob toliko nezapisanih zakladov, ki zanje nihče več ne ve. Pri nas smo letos pokopali dva takšna vira. Zapisal sem v prejšnjih letih še to in ono iz njunih ust. Poklični etnograf bi to storil bolje in popolneje. Ni pa nobenega blizu... Meni se vidi, da bi bil sedanji rod etnografov lahko povsem zadosti zaposlen, če bi samo hodil »po terenu« in reševal pozabljenja stvari, ki ginejo. Opravljal bi veliko delo, ki zanj nikoli ne bo zadosti hvale! Smrt namreč ne čaka, da pridejo ekipe naokrog. Pri možaku ali stariki, ki leze v osemdeseta leta, je ne moreš kaj prida ustavljati. Arhivi in drugi zgodovinski viri potrpijo, ljudje pa mrjo mesec za mesecem, leto za letom! Smejal sem se pa, ko sem bral, da bo prišel čas, ko etnografije ne bo več. Ta je pa bosa! Jaz mislim, da se ljudska kultura v vedno novih oblikah stalno obnavlja, da bo torej vedno kaj raziskovati. Sicer pa: tudi Grkov in Rimljanov ni več, pa klasična filologija kot veda še ni prišla do zadnje besede, in tudi prav stare kulture so že zdavnaj pozabljene, pa ima arheologija še vedno kaj novega povedati! Torej brez skrbi. In če boste kaj pridno hodili »po terenu«, še dolgo ne boste brez posla! J.O.

okraske, registrirali smo poslikane skrinje v našem okolju, iskali in narisali smo še obstoječe okenske mreže, zapisali nekaj pesmi in pripovedk, uporabili naše zapise na 5 prireditvah, imamo plesno skupino, ki je nastopila že na 6 prireditvah in vsako leto uporabimo zbrane narodopisne likovne prvine pri likovno vzgojnem delu v šoli.

Tone Ljubič

Raziskovanje ljudskih plesov spada med najmlajše panoge etnografije, ne samo pri nas, ampak tudi drugod po svetu, zato imamo s tega področja razmeroma zelo malo strokovne literature. Sicer so nekateri strokovnjaki že poskušali s sistematičnim razvrščanjem doslej znane gradiva (bodisi v zvezi z zgodovino plesov sploh, n. pr. C. Sachs, *Eine Weltgeschichte des Tanzes*, Berlin 1935, ali v zvezi z vprašanji katalogizacije primerov po inštitutih, n. pr. R. Zoder, *Volkslied, Volkstanz und Volksbrauch in Österreich*, Wien 1950), v glavnem pa se je vse delo omejevalo le na izdajanje zbirk plesov, zapisanih na razne načine (z besedo, s posebno pisavo itd.). Tudi pri nas je že izšla taka zbirka (o njej glej lansko 1. številko Glasnika), ki podaja opis plesov z besedo, slikami in kinetogrami. Kinetografija je posebna pisava, ki omogoča z razmeroma preprostimi znaki napisati vsak človeški gib.

Za uspešno raziskovanje pa seveda ne zadostuje samo opis plesa. Treba je vedeti, kdaj in zakaj se ples pleše, v kakšnih okoliščinah, kdo so plesalci itd. Doslej so naši etnografi na te stvari premalo pazili. Starejši zapisi plesov vsebujejo komaj kaj več kot opis gibov, kar niti ni zameriti, saj so nastali povzemanje mimogrede, v zvezi s podajanjem drugega gradiva. Sistematično raziskovanje naših plesov se je začelo šele po zadnji vojni, ko je bil pri Glasbeno narodopisnem inštitutu v Ljubljani ustanovljen poseben oddelek za ljudske plesne slovenskega etničnega ozemlja. Njegova naloga je zbrati razen natančnih opisov tudi vse dopolnilne podatke ter na podlagi domačega gradiva ob primerjavi plesov drugih narodov odkrivati podoben slovenskega plesnega izročila.

Ze dosedanje terensko delo daje slutiti, kako pomembni so slovenski ljudski plesi. Če vzamemo za merilo že samo njih razmerje do glasbe, bomo videli, da se nekateri plesi plešejo samo na godbo,

pri drugih plesalci tudi pojejo, ali pa spremljajo ples zgolj s petjem, izjemoma plešejo celo brez spremljave. Glede na število plesalcev poznamo primere, ki se plešejo samo skupinsko (n. pr. kolo v Beli krajini), in take, ki se plešejo samo v parih (n. pr. mrzulin). Navadno vidimo, da se med plesanjem pomikajo v krogu, medtem ko plešejo nekatere plesne tudi v vrstah. Valvasor poroča, da je včasih na veselici plesala vsaka vas v svojem krogu in fantje niso smeli po plesalko v drug krog, če niso marali tvegati pretepa. Ponekod plešejo na podu, pod lipo ali pa si naredijo posebno plesišče (znani so brjarji na Primorskem). Ples je dandanes namenjen večinoma za zabavo, včasih pa je bil v večji meri tudi sestavni del običajev. Tako so n. pr. v nekaterih krajih mislili, da je treba o pustu veliko plesati, če naj bo letina obilna. Posebno pomemben je bil oz. je še ples na svatbi. Ko pridejo svatje od poroke, se ponekod pred hišo zavrti drug (ali družica), v »hišo« mora stopiti najprej godec, ki poskoči in se vrže po tleh, plešejo pa najprej drug z družico, starešina s teto ali ženin z nevesto, če sploh smeta plesati. Važno je, če se pleše tedaj, ko snamejo nevesti venec z glave ali ko se nevesta poslavlja od domačih. Ponekod se starejši ljudje še spominjajo, da so na svatbah proti jutru »kako vili«, to se pravi, da so šli v vijugasti vrsti po vasi skozi sosednje hiše in vrtove, kar čez drn in strn. »Kača« se je lahko zvila v »polža«, se odvila, šla skozi »vratca«.

Včasih slišimo očitke, češ da so naši plesi povečini tuje blago, prineseno od drugod. Res smo si v preteklosti marsikaj izposodili od sosedov, pa to je povsem naravno. Če natanko pogledamo plesne drugih narodov, bomo videli, da obstaja vrsta primerov, ki jih plešejo splošno po Evropi, ne da bi mogli z gotovostjo reči, kje so pravzaprav doma. Eden takih je n. pr. šuštar-ska, ples, ki simbolično prikazuje

Zveza društev folkloristov Jugoslavije nam je sporočila, da bo vsakoletni kongres v prvi polovici septembra 1961, tokrat v Titovem Užicu. Podrobnosti glede roka prijave, cen za stanovanje in hrano ter glede kongresnih prireditev še niso znane. Pač pa so že določene kongresne teme. Prva se — kakor vedno doslej — nanaša na etnografijo področja, kjer bo kongres, druge tri so: Ljudska ustvarjalnost v času upora in revolucije (1941) — o nastanku in razvoju novih pojavov v ljudski tradiciji; Vloga folklorne v graditvi socialistične kulture; Delo v ljudskem umetniškem ustvarjanju.

Kdor bi želel sodelovati in potrebne glede tem podrobnejši pojasnil, naj se obrne naravnost na tajništvo našega društva. Opozorjamo, da referatov, ki ne bi spadali v okvir nobene navedenih tem, izvršni odbor Zveze ne bo sprejel. Povzetek je treba poslati republišnemu društvu najkasneje do 20. februarja 1961, celotno besedilo referata pa do 20. aprila 1961.

delo čevljarja. Zdi se, da so nekdanji obrtniški cehi imeli svoje posebne plesne, vendar nam je o njih le malo znanega. Spet drugi plesi so tako zelo preprosti, da so mogli nastati kjerkoli, pač pa jim prisojamo veliko starost prav zaradi tega. Nekaj primerov poznamo tudi v Sloveniji, n. pr. žaklje šivat, štrčne vit, kontre šivat itd.

Da bi bilo terensko delo navedenega oddelka Glasbeno narodopisnega inštituta uspešnejše, smo se odločili, da poskusimo z vprašalnico dobiti najprej nekaj splošnih podatkov o raznih vrstah plesov, o načinu plesanja in raznih okoliščinah, ki so s tem v zvezi. Veseli bomo vsakega še tako drobne podatka, zato prosimo bralce, naj vprašalnico skrbno preberejo in vestno izpolnijo. Važno je tudi, da povedo, če se česa spominjajo od prej, ali pa je morda še vedno v veljavi. Pri naštevanju plesov, ki so kod v navadi, prosimo, da poveste domače ime, tako kot ga ljudje izgovarjajo, hkrati pa nas zanima, ali smatrajo domačini tiste plesne za domače. Če jih ne, bi radi vedeli, ali je znano, kdo in kdaj jih je tja prinesel. Če naročnik oz. bralec Glasnika ni plesalec ali se za ples ne zanima, naj izroči vprašalnico komu drugemu. Dobljeni odgovori bodo inštitutu podlaga za nadaljnje raziskovalno delo in hkrati dopolnilo že zbranih podatkov. Morda bo to ali ono opozorilo povod za raziskavo, ki bo odkrila povsem nove poglede in dognanja ali omogočila delo v krajih, na katere nismo bili dovolj pozorni.

Za ljubeznivo pomoč in prizadevanost se bralcem Glasnika že vnaprej iskreno zahvaljujemo.

Odlikovanje za slovenski film »Štehvanje«

(Viba-film, 1959. — Režija: E. Adamič. Scenarij in strokovna asistenca: dr. N. Kuret. Kamera: I. Marinček.)

Na II. mednarodnem festivalu etnografskega in sociološkega filma (»Festival dei Popoli« — festival narodov) v Firenzhah od 12. do 18. decembra 1960 je prejel naš štehvanjski film odlikovanje, »Značko Pietra Canonica« (Targa Pietro Canonica — imenovani je znan italijanski filmski pisatelj). Odlikovanje dobi svoj poseben pomen, ako upoštevamo, da je bilo na festival vposlanih nad 300 filmov. Jugoslavija je bila zastopana samo s 4 filmi, vsi štirje so bili slovenski (Triglav-film: Zima mora umreti, Pomlad v Beli krajini; Viba-film: Bizoviške perice, Štehva-

nje). Od vseh vposlanih filmov je bilo samo 7 črno-belih, med njimi so bili 3 slovenski (samo »Štehvanje« je v barvah). V konkurenci je bilo pripuščenih samo 71 filmov, med njimi kot edini slovenski film »Štehvanje«. Nagrad je bilo razdeljenih 15. To se pravi, da se je v ostri konkurenci naše »Štehvanje« lepo afirmiralo in da pomeni odlikovanje, ki ga je bilo deležno, pomembno priznanje našemu etnografskemu filmu!

Režiser Emil Adamič se je udeležil festivala in nam napisal zanimivo poročilo, ki ga bomo objavili v prihodnji številki.

INŠTITUT

Ljubljana, Wolfova 8/II

Podatki veljajo za kraj (okoliš):

Ime in priimek poročevalca:

Točni naslov:

Čas zapisa:

Ljudski plesi na Slovenskem
(Opišite stanje a) nekdanj in b) sedaj.)

1. Kateri plesi so oz. so bili v navadi pri vas? (mrzulin, štajeriš, šotiš...) Kateri ples plešejo posebno radi in največkrat?
.....
.....
.....
2. Ob kakšnih prilikah plešejo? (na svatbah, žegnanih, veselnicah, ko manejo proso, ličkajo koruzo, predejo...)
.....
.....
.....
3. Katere plese plešejo na svatbah? Ali obstaja kakšen ples, ki se pleše samo na svatbi in drugače nikoli?
.....
.....
.....
4. Katere plese plešejo v predpustu in na pustni dan?
.....
.....
.....
5. Ali so na kresni večer (Ivanje) plesali okoli kresa ali skakali čezenj? Če so, kdo je smel in kaj je to pomenilo?
.....
.....
.....
6. Katere plese plešejo po končanem skupnem delu (ličkanje koruze, metev prosa, preja...) ali vmes?
.....
.....
.....
7. Katere plese najraje plešejo ob žegnanjih in veselnicah?
.....
.....
.....
8. Ali se pleše na primicijah in romanjih in katere plese? (čindara, vrtec...)
.....
.....
.....
9. Ali ima plesna prireditev poseben začetek? (s prekrizanjem plesišča...)
.....
.....
.....
10. Kako pravite po domače: plesati, rajati, tancati, sukati se, vrteti se? (ustrezno podčrtajte oz. navedite vaš izraz!)
.....
.....
.....
11. Kako pravite po domače: plesalec-plesalka, rajo-vec-rajevka, plesec-plesica...?
.....
.....
.....
12. Ali smejo fantje iz druge vaši prevzemati dekleta?
.....
.....
.....
13. Ali je navada pripraviti posebno plesišče? Če ni, kje plešejo (v hiši, na podu, v gostilni...). Kako plesišče imenujete?
.....
.....
.....

.....
.....
.....
14. Kdo skrbi za red na plesišču? Kako se imenuje in kakšne dolžnosti ima? (se pogodi z godci...)

.....
.....
.....
15. Kako se naroči solo-ples? Kdo ga napove?

.....
.....
.....
16. Kako so plesni pari razvrščeni po plesišču? (v krogu, v vrstah ali neurejeno?)

.....
.....
.....
17. Kateri plesi se plešejo samo v krogu, kateri samo v vrstah?

.....
.....
.....
18. Če plešejo v krogu, na kateri strani plesalca (desni, levi) je plesalka?

.....
.....
.....
19. Ali se pari med plesom pomikajo v smeri urinega kazalca ali narobe?

.....
.....
.....
20. Ali plešejo kakšen ples samo fantje, možje, dekleta, žene? Ob kakšni priliki se pleše in kako se imenuje?

21. S katerim letom starosti sme fant ali dekle na ples?

.....
.....
.....
22. Ali plešejo kakšen ples samo poročeni pari? Kako se imenuje in kdaj se pleše?

.....
.....
.....
23. Katere plese plešejo samo otroci? (ringa-raja, lepa bela lilija...)

.....
.....
.....
24. Pri katerih plesih se samo poje, ne gode?

.....
.....
.....
25. Kateri plesi se plešejo s petjem in godbo?

.....
.....
.....
26. Ali se pleše kakšen ples brez petja in brez godbe? Kako se imenuje? Ob kakšni priliki ga plešejo?

.....
.....
.....
27. Ali poznate kakšen ples, ki se ne pleše v parih, ampak v skupini, po trije, ali en sam plesalec? Naštejte jih!

Etnografovi tehnični pripomočki

Kadar je šel pred leti etnograf na teren, je bilo že razkošje, če je imel s seboj — poleg svinčnika in beležnice — tudi fotografsko kamero. Časi se spreminjajo in tudi etnograf ne more več mimo splošnega napredka v tehničnih pripomočkih.

Danes postajata dve kameri, malo- in velikoslikovna, z njo bliskovni pribor pa še priročni magnetofon in maloslikovna filmska kamera bistveni del etnografove prtljage!

S tem se seveda spreminjajo in večajo zahteve, ki jih postavlja novi čas do etnografove »praktične izobrazbe«.

Etnograf mora biti danes doma zlasti v *fotografiji*. Vedeti je treba, da spada za njegov delokrog črno-bela tehnika že precej med staro šaro in jo bo uporabljal le še v posebnih okoliščinah (interierji, slaba svetloba) in pri velikoslikovnem formatu. Sicer pa se bo moral okleniti *barvne* tehnike. Fotografiral bo na maloslikovno negativno tvorivo, da si bo dal po njem delat tako barvne diapozitive kakor črno-bele povečave za fototeko in reprodukcije v tisku. Znanje laboratorijskega dela za etnografa ni nujno, da si je koristno. Toda spričo prevladujoče barvne fotografije laboratorij zanj vsaj še lep čas ne bo prihajal v poštev. Sicer pa je tudi oprema navadne temnice za našega etnografa in njegove razmere za zdaj težko zmogljiva. Moral pa si bo omisliti *bliskovni pribor*, ki omogoča zlasti v črno-beli tehniki hitro in zanesljivo delo brez ozira na vreme in svetlobo. Novi proizvodi takega pribora so lahki in pri nošnji niso prehudo breme.

Vsakdo bo priznal, da je naglo zapisovanje na roko ne samo mučno, ampak v mnogih primerih tudi nezanesljivo, dostikrat pozneje slabo čitljivo, čez čas celo nečitljivo. Prav posebno velja to za pripovedno, kaj šele za pevsko blago! Če pripovedovalca prosiš, naj govori počasneje, da ga boš laže dohajal, bo to bistveno vplivalo na njegovo pripoved, ki ne bo tako sproščena in pristna, kakor je po navadi. Če naj ti pevka poje počasneje, da boš laže pisal za njo, bodo intervali morda točni, ritem pa bo skoraj zadržan. Zato je postal *magnetofon* za etnomuzikologe, brž ko se je pojavil, neizbežen pripomoček in težko pričakovani naslednik okornega fonografa! Folklorist snema zdaj svoje pravljicarje na trak, ki ohranja ne samo besedilo, ampak tudi izvirni glas, dikičo, intonacijo, česar svinčnik sploh ne more zajeti. A tudi pri drugem terenskem poizvedovanju bi bilo prav, da bi manj pisali in več snemali. To bi pomenilo prilhanek na času in do skrajnosti zagotovljeno avtentičnost dobljenih podatkov. Svinčnik naj sicer beleži vmes posamezne izraze, če so krajevna in narečna posebnost, zlasti še, če ima poročevalec (lka) gla-

sovno ali govorno hibo, je brez zol ipd., pa bi pri prepisovanju utegnile nastati nejasnosti. Novi modeli baterijskih tranzistorskih magnetofonov so lahki in jih je moč uporabljati kjerkoli, ne da bi bili odvisni od električne napeljave.

Novost bo nemara za nas, če želimo uvesti v etnografsko terensko delo maloslikovno (16 mmsko) *filmsko kamero*. Etnograf prihaja danes s terena z zapiski in skicami, s fotografskimi in magnetofonskimi posnetki. Toda vse to je zajelo samo del tistega, kar je hotel registrirati. Z dosedanjimi pripomočki ni mogel zajeti življenja v njegovem gibanju! Fotografija ujame samo posamezne faze, trak zadovolji zgolj uho. Zato lahko rečemo, da je terensko delo brez filmskih posnetkov pri današnjem stanju pripomočkov, ki nam jih nudi tehnika, izrazito pomanjkljivo in nezadostno. S svojo maloslikovno kamero seveda ne bomo delali »filmov«, ampak filmske zapise, namenjene našemu arhivu. Ni rečeno, da bi iz takšnih posnetkov ob zadostnem izboru in s spretno montažo tu in tam ne bilo mogoče zlepit pravega filma, ki bi imel rep in glavo, toda to bi bil zgolj »stranski proizvod«. Etnografu zadošča v glavnem filmski zapis. Ta dopolnjuje magnetofonske posnetke (ki ta zapis spremljajo) in beležke s svinčnikom. Doma si te zapise projicira, kolikorkrat hoče, in pozorno spremlja, kar je videlo neizprosno oko kamere; zmerom znova bo presenečen ugotavljal, da je kamera videla več, kakor je mogel videti sam. S filmom si za vselej ohranimo pogled po stari hiši, ki se bo

morala umakniti novim časom, potek običaja ali plesa, ki ga morda že čez pet let nihče več ne bo opravljal ali plesal, starega pravljicarja, ki smrt že steza roko po njem in ga magnetofon le deloma, z glasom ohranja našemu spominu in študiju, delovni postopek, ki ga bo zdaj nadomestila mehanizacija.

Napredek, civilizacija ruši stare oblike življenja in dela. Hkrati nam pa daje v roke poprej neznane pripomočke, da izumirajoče ali smrti zapisane pojave rešimo v svoje arhive, kjer v znanstvene namene ostanejo na voljo nam in zanamcem!

Etnografova dolžnost je, da vse takšne pojave v ljudskem življenju otema pozabi. Pri tem si mora prizadevati za čim popolnejšo registracijo. To dosega, ako uporablja naj-sodobnejše pripomočke.

Naravni sklep teh razmišljanj je: 1. *slušatelj etnologije na univerzi bi se morali že za svojega študija seznaniti s teorijo in prakso fotografske kamere in njenega sodobnega pribora, z rabo magnetofona in filmske kamere,*

2. *vse naše etnografske ustanove bi morale dobiti možnosti, da se opremito z ustrežajočimi pripomočki, ki spadajo k sodobnemu registriranju pojavov ljudskega življenja.*

Etnografi že dolgo oznanjamo, da mnogim teh pojavov grozi dvanajsta ura. Razvoj pa se je zadnja leta tako pospešil, da stejemo ponekod že minute in da smo marsikje, žal, že prepozni. *Najmodernejša sredstva za registracijo so zato pogoj našega dela in naše zahteve po njih ne smejo utihniti!*

Dr. Niko Kuret

Pravljicarju Resniku v slovo

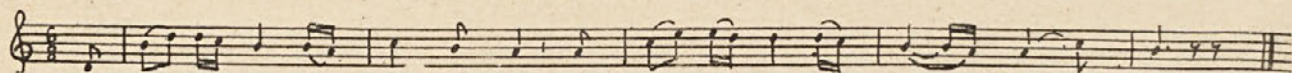
V času, ko smo se folkloristi iz cele države zbrali v Makedoniji, je v Petrušni vasi na Dolenjskem dotrpel eden najboljših slovenskih pravljicarjev, Anton Dremelj, po domače Resnik. Tako se je zgodilo, da njemu, ki je tako rad imel prijatelje okoli sebe, nisem mogel priti — po starosvetni dolenjski navadi — delat družbo zadnjo noč pod domačo streho in tudi ne po slovo k odprtemu grobu.

Ob žalostni novici sem šel lahko iskati tolažbe le k tistemu Resniku, ki ni umrl, ampak živi še naprej: k njegovim pravljicam. Najprej k prvim, ki sem si jih pisal pred desetimi leti v Resnikovi hiši za mizo ali v zapečku ali kje zunaj v jesenskih in zimskih večerih in nočeh pred desetimi leti. Potem pa še k tistim, ki jih je pravil v ljubljanski bolnišnici spomladi 1959, ko je čakal na težko operacijo, in tudi še po nji. Te zadnje — dvajset besedil — imamo k sreči ohranjene na magnetofonskih trakovih, ki so dolgi za nekaj ur.

Ko sva se z Resnikom prvič srečala, mu je bilo štirideset let. Mlad človek, ki je pa v svoji pripovedni zakladnici zvesto varoval še predjurčičevska izročila. Temelj Resnikovemu repertoarju so bile namreč »vistorije«, ki mu jih je pripovedoval ded istega imena, Anton Dremelj. In v tem repertoarju najdemo zraven kratkih šaljivk in vseh mogočih pravljic — od živalskih do dolgih čudežnih in zgodovinskih — celo »Srečo v nesreči« in »Jurija Kozjaka«. Dolenjsko fabulativno veselje! Zeja po živi besedi iz časov, ko pisana beseda ni bila vsakomur in vsak dan pri roki kakor danes...

To in ono je z Resnikom leglo za zmerom v grob na njegov pedeseti rojstni dan 18. septembra 1960, marsikaj pa živi naprej v mladih Resnikih, v ožji in širši pokrajini, ki brez dvoma premore še kaj dobrih pravljicarjev. Spominu tistega izmed njih, ki je bil en sam in ki smo mu rekli Resnik, pa se bomo najlepše oddolžili z objavo njegovih šestdesetih pravljic. Milko Matičetov

N a s l e d i K r a l j u M a t j a ž u

Le - pá vo - dá Lju - bljan - či - ca, le - pa vo - da Lju - bljan - či - ca

Nova balada iz Kostela

Nedeljsko popoldne v oktobru 1960 so se v prijazni Delačevi kuhinji zbrale domala vse Jaščanke, da bi ekipi Glasbeno narodopisnega inštituta iz Ljubljane zapele nekaj domačih pesmi iz Kostelske doline. Povedali so nam, da so včasih malokje toliko prepevali kakor prav v vasi Jakšiči ali po domače »pri Jakšičih«. Sprva se je zdelo, da poznajo pevke le bolj novejša, fantovske pesmi, kakršne pojo tudi drugod v Sloveniji. Potem pa so začele iskati po spominu, kaj so slišale v otroških letih od mater in babic pa od stare, po vsem Kostelskem znane Mince Hatove (ali Hartove, gl. Glasnik I. II, št. 4). In glej, nenadoma so začele prihajati na dan tudi pripovedne pesmi, ena lepša od druge. Ko je Marija Marinč p. d. Beljanova Mica, o kateri so trdile sosede, da zna najbolj starinsko peti, začela počasi in zateglo »Lepá vodá Ljubljánčica...«, smo radovedno prisluhnili preprosti melodiji, ne da bi slutili, kakšno presenečenje nas čaka. Po nekaj vrsticah smo se spogledali: »Kaj? Ali je mogoče? Neznana balada o Kralju Matjažu?!« Prosili smo Beljanovo, da nam je pesem še enkrat zapela, zdaj skupaj s sosedo Marijo Jakšič. Resnično, našli smo doslej neznano balado o Kralju Matjažu! Odkritje nas je navdalo z velikim veseljem, zdelo se nam je, da se je po kuhinji razlilo samo rumeno sonce in kar toplo nam je postalo, čeprav je zunaj še vedno neusmiljeno lilo in so se megle kakor prej podile proti Kolpi.

Doslej smo poznali o Kralju Matjažu samo štiri pripovedne pesmi z variantami: Kralj Matjaž reši svojo nevesto (Štrekelj, št. 1—8), Kralj Matjaž v turški ječi (SNP, 9—10), Smrt Kralja Matjaža (SNP, 11—12; Glonar, Stare žalostne, str. 9—15) in Godec pred peklom (SNP, 64). Kot je razvidno iz razprave I. Grafenauerja, Slovenske ljudske pesmi o Kralju Matjažu (Slov. Etnograf, I. III/IV, 1951) v teh pesmih Kralj Matjaž v resnici ni prvotni junak, ampak je njegovo ime pozneje prišlo vanje. Podobno je tudi z novo odkrito balado o Margetici in Kralju Matjažu. Takole se glasi:

Lepá vodá Ljubljánčica,
na nji pralá Margetica,
premóčno lepa deklca.
Mimó prijaše kralj Matjaž.
»Kaj je tebi Margetica,
da si premóčno žalostna?«

»Kaj nečo biti žalostna,
ker me je mamca karala,
da sem Mrgetca nósičal!«
Prejel jo za beló rokó,
potegnil gori na kojna.
Daleč, predaleč jahata.
»Deni me doli iz kojna,
pa pejd me ískat modri žen!«
Dokler módre žene pridejo,
Margetica mrtvá leži,
sinček pa v krilici sedi.

Pripovedne pesmi take vsebine slovensko pesemsko izročilo ne pozna. Tudi pri drugih južnih Slovanih bi jo zaman iskali. Pač pa zelo spominja nanjo balada »Die Geburt im Walde«, o kateri je izšla l. 1935 obsežna razprava v zbirki »Deutsche Volkslieder mit ihren Melodien«, ki jo izdaja Deutsches Volksliedarchiv v Freiburgu (I. zv., str. 62—74, št. 7). Če upoštevamo, da leži Kočevsko,

od koder so trije nemški zapisi omenjene stare balade, v neposredni sosesčini Kostelske doline, potem uganke o podobnosti obeh pesmi nemara ne bo težko razvozljati. Zdi se, da so balado o vitezu in deklci, ki v gozdu porodi dete in umrje, Kostelci slišali od Kočevarjev še v starejši obliki, kakršno sporočajo zapisi iz Porenja in Lotaringije, ne pa tako, kot so jo pozneje zapisali na Kočevskem in jo nemški folkloristi označujejo za »slavizirano«. Dejstvo, da je vitez dobil pri nas ime kralja Matjaža, bi kazalo na to, da je posvojitve nastala v času, ko je zgodovinski ogrski kralj Matija Korvin pri nas sicer že postal epski junak Kralj Matjaž, hkrati pa je še veljal za resnično osebo. To bi moglo biti najbolj zgodaj ob koncu 15. stol. (prim. Grafenauer, nav. d., str. 219). Ali so vse te domneve pravilne, se bo pokazalo po nadrobni raziskavi našega in nemških primerov.

Z. Kumer

Pravljica iz Beneške Slovenije

Ko se je član našega društva, učitelj Ettore Specogna, poleti 1960 mudil v domači vasi Kal v zahodnem delu Beneške Slovenije, si je kakor ponavadi vneto zapisoval stara ljudska izročila. Tokrat je bil oborožen tudi z magnetofonom, tako da bi mu prav nič ne moglo uiti. Potem pa je še bil tako ljubezniv, da nam je ob obisku v Ljubljani prinesel pokazat trak. Zavrteli smo ga, poslušali in se ne mogli nasliti te milo pojoke govornice z one strani zahodne meje.

Na traku nas je med drugim čakalo tole prijetno presenečenje: nova beneškoslovenska pripoved o Kralju Matjažu. S privoljenjem E. Specogne jo tu objavljamo:

Kraj Matjaž je biu poládan¹ na ne ójsčeta od niga družiga kraja. An teli kraj je biu poládu² tudi Gaspodboga na ójsčeta. An ta gredó na té-gale ójsčeta. So kúhal tudi móčenk, ankrát so užál³ na ójsčetah. An ta pride buoh, prnesé tu gajó⁴ nomálo solí an jo vrže, no pest solí, tu téle móčenk, tu téle kuótu. Tele móčenk je biu kuhan, rasprtjó kje usen télen, k so bli poládan. Tu so djál:

»To ni⁵ dobr móčenk.«
»Ja« — Kraj Matjaž je jau — »san vidu« — je jau — »ta on je vrgu notr neki!« je jau. Pa mu je jau, bogú, je djau Kraj Matjaž:

»Kaj s vrgu notr?«
»A, sou!« je djau.
»Kadú t je dau tole sou?«
»A« — je jau — »jo man ist!« je jau.
»Ki jo maš?« je djau.
»Lej, tamle tista gora, je mója« — je jau — »je cela gora, je sama sou fa na nji.«
»Ben, tisto sou« — je djau — »ti uzámen, tisto goró ti uzamen ist. Boma mela uojskó!«
»Ja ben, sej, ku češ, pa imela jo boma! Kadá jo mama met?«
»Za deset dni« — je djau — »se ušáfamo tle« — je djau — »z naj trúpu⁶, an jo takámo.«⁷

Kraj Matjaž prpéje uso njegá trúpu, use njegá soudáde⁸ kúpe,⁹ zberé njegá kanone, puše, brus sable, use se so laščéle téle sable, tako so ble nabrušene. Te šest dan rata tudi Gaspodboh ató.¹⁰ Mu je jau Kraj Matjaž:

»Kuo je tole, ti se neč parečávaš¹¹ za vojskó? Ist« — je djau — »san užej parečán tle. An še štir dni je cajt..., sej ne boš mou se parečát!«
»A, ti ne bej se za mé, ist san parečán!« je jau. »Kar bo ta deset dan, se ušáfamo kupe tle.«

»Ja, dobró!« Kraj Matjaž je djau.
Gor na deset dni Kraj Matjaž
záčne streját tje u tole goró s pú-
šam an s kanón. An se pooblači, an
záčne tamét, záčne buskát, grmél,
streját. So ble strelé ognjéne, pa so
istreléle, je začeu svet gorjét. Těle
Kraj Matjaž se j prestrašu:

»Goré, pokrite me!« je jau.

An so udarle dve goré ukúpe, so
pokrite notr tégale Kraja Matjaža an
uso njegá trupo. An notr so pokriti.

An notr je dna kalóna,¹² debela
pet metru. An okuole tele kalóné
hod tele Kraj Matjaž an z no rokó
se drži za njo an tole kalono zmiran
líže s tole rokó. An dok ne prelíže z
rokó těle kalóné, Kraj Matjaž ne bo
rešen. Kar ponuca uso tole kalóno,
ke jo preglóda, těle goré se nazaj
odprejé an Kraj Matjaž pride uen na
dan. An bo bogú ponižen an bogú
boječ, an na bo vič prot bogú stau.

(Vprašanje E. S.): »Kaj bo delu,
ko pride uen na dan?«

»Uojské ne bo vič, zato ke se bo
bau bogá.«

Povedal Vigi Specogna, p. d. Puži-
na, Kal 99, obč. Podbonesec, sept.
1960.

¹ Poládan = povabljen; poládu =
povabil.

² Užál = imeli navado.

³ Gajófa = žep.

⁴ Ni: tu bi pričakovali je.

⁵ Ušáfamo = najdemo.

⁶ Trúpa = vojaštvo.

⁷ Takámo = se lotimo.

⁸ Soudáde = vojake.

⁹ Kúpe = skupaj.

¹⁰ Ató = na tem mestu.

¹¹ Parečá(va)t = pripravljati se.

¹² Kalóna = steber.

Pripoved — iz ust Specognevega
očeta — je prikupna, živahna, lepo
zaokrožena. Vsebinsko ne prinaša
neslutenih novosti za matjaževsko iz-
ročilo, ampak se lepo uvršča v šte-
vilčno najmočnejšo skupino proznih
pripovedi o Matjažu, ki govore o
vojski tega junaka proti bogu. Če
smo dozdaj poznali 33 takih pripo-
vedí (glej Razprave SAZU II/IV,
str. 133), je tukajšnja štiri in tride-
seta; iz Beneške Slovenije pa je pe-
ta. Mikavno novost za slovensko iz-
ročilo pomeni debeli steber, ki okoli
njega Matjaž kroži in ga z roko
»líže«: dolgo bo še trajalo, da ga
»prelíže«, »ponuca« ali »pregloda«.
Taka izročila so bolj pogostna pri
sosedih Furlanih, kakor piše G. Pe-
rusini v zborniku Alpes Orientales
II (pred izidom v Nemškem Gradu-
cu). Furlanski etnograf seveda po-
zna naše matjaževsko izročilo, z ne-
kaj slovenskimi pripovedmi mu je
postregel tudi E. Specogna (več o
njih se bo dalo povedati, ko bojo
natisnjene in pri roki).

Milko Matičetov

»Zvezde štetí« ali »Zvesto štetí«

Primer nedopustnega spreminjanja besedila

V pesmarici za koroško mladino
»Mladina poje«, ki je izšla 1959 v
Celovcu, je objavljena tudi pesem
Slišala sem ptičko pet' na str. 56/IX.
Druga kitica se glasi:

Dekle paslo je ovce,
začelo zvesto štet'.
Rado b'lo bi zvedelo,
kedaj bo treba umret' itd.

Rokopise in korekture pesmarice
sem imel v pregledu, zato vem, da
se je druga vrstica najprej glasila:
začelo zvezde štet'. Tako jo je prire-
ditelj pesmarice, prof. Luka Kramolc,
tudi prevzel v rokopis iz Mohorjeve
pesmarice 1895 (Jakob Aljaž) II. del
str. 137, tako jo imam sam v spo-
minu iz mladosti. V končni redak-
ciji pa je uredništvo (Franc Aich-
holzer in Rudi Vouk) zvezde spre-
menilo v zvesto in pesmarica je izšla
s takšnim besedilom.

Na prvi pogled se res zdi nena-
vadno, da bi dekle na paši šteló
zvezde, kot da bi paslo v mraku ali
celo ponoči. Pač pa bi lahko zvesto
šteló kukavičje glasove in s tem šte-
vilo let, ki so mu še namenjena. Ali
bi bilo torej zvesto prvotno in zvezde
spaćeno zaradi enakozvočja, podobno
kot navaja Glonar primer tuja roka
na Štajerskem namesto tvoja roka
zaradi gorenškega izgovora (SNP
Predgovor str. *53)?

Res da otroci in pastirji pa tudi
odrasli igrivo sprašujejo kukavico
za število svojih prihodnjih let ipd.
Tako bi bila s tem zveza s prvo (in
tretjo?) kitico povsem naravna. Toda
vsebinsko druge kitice pravi tudi, da
je dekle najprej začelo štetí, šele na
koncu se je zglasila kukavica. Ali je
to samo licentia?

Manj znano je, da je zvezde štetí
na Štajerskem priljubljena pastirska,
otroška igra z marjetami (v otroški
domišljiji podoba zvezd?) — pri ob-
trgavanju cvetnih listkov namreč
otroci štejejo, želeč izvedeti število
let življenja (kedaj bo treba umret').

Seveda bi bilo treba igro v opombi
pesmarice pojasniti, da bi bila ne-
navadna zveza umljiva tudi nepo-
učeni.

Tretja kitica res sicer navezuje zo-
pet na poslušanje kukavice: dekle jo
zavrača, ker jo ima ptica za norca
(kadar kukavica strese cele »rafale«
kukuku..., pravijo na Štajerskem,
da se norčuje, norčka, da nori po-
slušalca). Lahko pa jo tudi samo
moti pri obtrgavanju in štetju listi-
čev.

Kaj pravi literatura?

V zbirki OSNP Glasbeno narodo-
pisnega inštituta v Lj. je pod št. 1742
zapis in napev Josipa Vidica iz leta
1907 v 5 kiticah (5. kitica je očitno
privzeta pivska varianta). Druga ki-
tica pesmi je drugačna in sploh ne
pozna spornega mesta:

Pastirka pase ovčke dve
V senc pri nji sede
Okoli nje so kukale
Lepo se ji smeje itd.

Drugo varianto 3 kitic (enakih kot
pri Zirovniku v Kramolčevi pesma-
rici!) besedila z napevom (OSNP št.
2535) je zapisal Ludvik Kuba. Dru-
ga kitica se glasi:

Pastirka pasla ovčice,
začela zvezde štet',
ker ona b' rada zvedila,
kedaj bo treba umret' itd.

Ob strani besedila so v češkem
prevodu nekatera mesta, n. pr. hvěz-
dy počítati itd., verjetno zapisovalcu
manj znana.

Št. 10.085 ima napev in pod nota-
mi samo prvo kitico v zvezku OSNP
z naslovom: »Narodne pesmi, ki se
pojo po Dolenjskem okoli Novega
mesta, zapisal koncem 90. l. Janko
Zirovnik«.

V SNP pesem ni objavljena, samo
v Dodatku k stanovskim je — kot
»nenarodna« — navedena prva kitica
pod št. 169 na str. 304/IV:

Slišal(a) sem (eno) tičko(e) pet,
Zapela je kuku.
Kaj more nek za ena bit,
Da poje tak lepo?
To ni nobena pličica...

J. Glonar ima pesem 3 kitic v Slo-
venski pesmarici 1940 na str. 249 pod
št. 232 in ... zvezde štet... v drugi
kitici.

Več zapisov doslej ni bilo mogoče
najti, prav tako ne ugotoviti nezna-
nega avtorja pesmi, ki že v SNP
ni bil označen.

Prof. Kramolc je pregledal še 6
pesmaric in povsod našel ... zvezde
štet... (J. Zirovnik, Narodne pesmi
za mladino, 1921, III. stop., str. 7;
Dr. P. Kozina, Pevska šola, 1923, II.
del, str. 69; J. Zirovnik, Narodne
pesmi z napevi, 1936, I. zv., str. 34;
I. Primož, Mladina poje, 1942, str.
45; Kramolc-Tomc, Pesmarica, 1943,
str. 14; J. Humar, Slovenske narod-
ne, 1952, str. 94).

Bi šlo torej po vsem tem v celov-
ški izdaji pesmarice iz l. 1959 za pri-
mer »nedopustnega izpreminjanja
besedila« ljudske pesmi?!

Leopold Stanek

NOV ETNOGRAFSKI FILM

Režiser Zvone Sintič je v janu-
arju 1961 snemal za Viba-film zuna-
nje posnetke novega etnografskega
filma o »lavfarjih« v Cerknem. Film
ne bo strogo dokumentaren. Režiser,
ki je hkrati scenarist filma, je lav-
fariji dal svoj umetniški pečat,
upajmo, da ne na škodo etnografs-
ke točnosti. Film bomó videli ver-
jetno že aprila 1961.

Raziskovalci ljudske kulture v Jugoslaviji so se tudi letos sestali na skupni delovni konferenci in sicer v NR Makedoniji v dneh od 17.—22. septembra 1960. Pridružilo se jim je tudi več gostov in prijateljev iz tujine.

Kongres je pričel s svojim delom v Skopju, kjer je udeležence pozdravil predsednik Zveze direktor F. Baš iz Ljubljane, nato v imenu domačinov tov. Dimče Belovski, predsednik Sveta za kulturo NR Makedonije, v imenu raznih ustanov in organizacij, med njimi tudi Etnološkega društva Jugoslavije, pa razni zastopniki. Zatem je kongres prešel na delovno konferenco z referati o ljudski kulturi Makedonije. Udeleženci so si potem ogledali škopske znamenitosti in počastili spomin makedonskega narodnega revolucionarja Goce Delčeva ob kamnitem sarkofagu s posmrtnimi ostanki na dvorišču cerkve sv. Spasa, zvečer pa občudovali makedonske ljudske plesne in pesmi na koncertu KUD »Orce Nikolov«.

Naslednjega dne se je kongres podal v Tetovo, kjer so se nadaljevali referati o makedonski ljudski kulturi in kjer je nastopilo več krajevnih pevcev in plesalk. Nadaljnja pot je vodila v Gostivar in mimo umetnega Mavrovskega jezera proti jugu.

V Ohridu ob velikem istoimenskem jezeru je potekal največji del kongresa z referati in diskusijo o vseh važnejših temah. V tem času je bila odprta razstava makedonske tekstilne ornamentike, ki jo je pripravila v okviru Folklornega inštituta iz Skopja M. Antonova. Med tem časom so bili tudi ogledi krajevnih znamenitosti, svečan sprejem, izleti v okolico ter večer folklornih filmov.

Ob zaključku so si udeleženci ogledali še Prespansko jezero in krajevno folkloro, Bitolo, Titov Veles in se nato v Skopju poslovili od ljubecznih in gostoljubnih Makedoncev ter se razšli na vse vetrove.

Na delovnih konferencah so bile obravnavane naslednje teme: 1. Ljudska kultura Makedonije, 2. Ljudska umetnost v luči zakonitosti družbenega razvoja, 3. Ljudski glasbeni instrumenti in 4. Po sledovih najstarejših folklornih izročil.

Uvodoma je dr. K. Penušlinski prebral skupen referat o makedonski ljudski kulturi. Makedonsko ljudsko glasbo so obdelali Ž. Firfov, V. Hadži Manov in V. Nikolovski, O makedonskem ljudskem pesništvu in pripovedništvu so govorili dr. A. Spasov, R. Polenaković, dr.

Ž. Mladenović, dr. H. Peukert iz Jene, dr. H. Polenaković in D. Malenko. Kritiko dokumentov o folkloru so obravnavali dr. K. Penušliski, G. Todorovski in R. Medenica, nekatera druga področja pa M. Hadži Pecova, Dj. Petrović, D. Nikolić in S. Roca.

O vlogi ljudske umetnosti v družbenem razvoju so obširno razpravljali Z. Palčok, dr. Martinović in dr. Nedeljković, dopolnili pa so jih T. Čubelić, Lj. Miljković, dr. G. Heilfurth iz Marburga, M. Kiraly, arh. A. Freudenreich in dr. K. Camilov. Diskusija o tem je žal odpadla.

Temo o ljudskih glasbenih instrumentih je spodbudila nameravana mednarodna izdaja priročnika evropskih ljudskih glasbenih instrumentov. Uvodoma je spregovoril C. Rihtman. Podani so bili pregledi instrumentov v Makedoniji (A. Linin), v Črni Gori (dr. J. Vukmanović) in v Bolgariji (I. Kačulev iz Sofije). Izmed godal so obravnavali gusle T. Djukić, M. Knežević in D. Antonijević. Od brenkal so obdelali tamburo dr. J. Andrić, citre pa E. Kiraly in dr. R. Hrovatin. Pihala so obravnavali Z. Lovrenčević, A. Gojković, S. Stepanov, D. Dević, I. Ivančan in S. Zечеvić, panovo piščal dr. Z. Kumer, piščali z mehoma pa J. Bezić, dr. L. Picken iz Cambridge-a in dr. S. Peristeris iz Aten. Otroške zvočne igre je prikazala M. Obradović. Na razne probleme pri raziskovanju instrumentov pa so opozorili Z. Marković, V. Kličkova, R. Pejović, T. Vujić iz Budimpešte in A. Nametak. O uporabi tambure v šoli je spregovoril S. Janković. V plodno diskusijo o instrumentih je posegel tudi dr. E. Stockmann iz Berlina, eden izmed urednikov pripravljajočega se priročnika evropskih ljudskih glasbenih instrumentov.

V okviru zadnje teme so spregovorili o glasbi M. Vasiljević in dr. V. Žganec, o narekanju N. Knežević, dr. J. Vuković in Š. Plana, o nekaterih drugih področjih pa dr. G. K. Spyridakis iz Aten, D. Djordjević, O. Delorko in Raina Kacarov-Kukudova. Končna diskusija je opozorila na neenotno strokovno terminologijo in predlagala ustrežno temo za prihodnji kongres.

Ob koncu kongresa je občni zbor Zveze društev folkloristov Jugoslavije izbral za novega predsednika dr. Kirila Penušliskega, profesorja filozofske fakultete v Skopju. V dvanajstčlanski izvršnem odboru zastopata Slovenijo dr. Z. Kumer in dr. V. Vodušek. Disku-

V septembru je izšel četrti zbornik RAD KONGRESA FOLKLORISTA JUGOSLAVIJE. V njem so objavljeni referati s kongresa v Zaječaru in Negotinu 1958. Referati so razvrščeni v pet skupin: 1. Negotinska krajina, 2. Narodna književnost i narodna muzika, 3. Muzički folklor i igre, 4. Likovna umetnost, 5. Graditeljstvo. Urednik prof. M. Lalević je pri svojem delu upošteval petero kongresnih tem, ki so bile: Sledovi našega najstarejšega folklornega izročila, Folklor Timočkega okraja, Ljudska likovna umetnost, Balada v ljudski književnosti in glasbi. S prispevki je sodelovala vrsta domačih, tudi slovenskih etnografov, tako da je vsebina pisana in zelo zanimiva. Knjigo pozivljajo številne fotografije, ki so deloma zgolj ilustracije, deloma pa pojasnjujejo referate. Dodano je tudi poročilo o kongresu in letnem običnem zboru Zveze društev folkloristov Jugoslavije. Zbornik je tiskan na lepem papirju in ga bo vsak naročnik vesel. Naše člane opozarjamo, da si ga lahko naročijo pri tajništvu društva, Ljubljana, Wolfova 8/II. Cena zanj je 500 din, za tiste, ki so poravnali članarino za letošnje leto, pa samo 200 din.

*

Peti zbornik, ki bo vseboval gradivo Kongresa folkloristov na Bledu 1959, izide verjetno ob koncu februarja. Iz tehničnih razlogov bo tiskan v celoti v latinici. Prvemu delu, ki vsebuje prispevke o etnografiji Gorenjske, so dodane fotografije, ki so deloma v neposredni zvezi s posameznimi članki, deloma pa slikovno dopolnilo prikaza gorenjske ljudske kulture. — Člane našega društva in bralce Glasnika opozarjamo, da tudi ta zbornik lahko naročijo na našem tajništvu pod enakimi pogoji kot prejšnjega.

sija je zahtevala izboljšanje kongresnega dela in ustanovitev ustrezne komisije za nove statute. Predlagane so bile nekatere teme za prihodnjo konferenco in prihodnji kongres v NR Srbiji. Obravnavana je bila materialna zaščita članov in vzajemni odnosi z Etnološkim društvom Jugoslavije. Občni zbor je ponovno izrekel priznanje Društvu folkloristov Makedonije za uspešno organiziranje kongresa in izredno gostoljubje.

Dr. R. Hrovatin